

Araguaia

amb el Bisbe Casaldàliga
per les causes de l'alliberament.

Rivadenegra, 6 - 10è

08002 BARCELONA

Tel. 93 377 61 77

Fax 93 412 53 84

correu electrònic: araguaia@latinmail.com

CARTA N. 48 - MAIG 2005

CIRCULARS FRATERNES 2005

Amics/gues, des de l'última circular han estat moltes les notícies i els esdeveniments, com el mateix Bisbe Pere ens diu. Això ha fet que, en poc temps, ens hagi fet arribar dues cartes circulars que publiquem a continuació.

"PERÒ EL VENT CONTINUA..."

Ha estat una autèntica allau de missatges de solidaritat preocupats i indignats fins i tot, alguns, i ja finalment, molts exultants. Avui com mai hauria de respondre personalment, missatge per missatge, cor a cor.

Han arribat també, en aquest temps de vigília expectant, moltes preguntes, molts desfogaments respecte del nostre món neoliberal, sobre la nostra santa i problemàtica Església.

Envio les preguntes i les angoixes a l'Esperit d'aquell que és "la nostra Pau". I creients i agnòstics, serens i rebels, elles i ells, doneu-vos per contestats amb una estimació immensa. Així tan fàcilment despatxem la càrrega els bisbes retirats!.

Hem rebut molta solidaritat pel que fa a la reivindicació del poble xavante, que continua estancada a mans d'una justícia lentíssima. L'altre motiu de solidaritat amb la nostra petita Església de Sao Felix do Araguaia ha estat, lògicament, la successió episcopal. No entraré en detalls perquè ja s'ha escrit prou sobre aquest incident eclesial. Nosaltres volem insistir en el fet que el problema no era només un bisbe, una església. El problema és de tota l'església i per al nomenament de tots els bisbes i és una reivindicació d'una més gran corresponsabilitat i de col·legialitat. Tot això per a ser fidels a l'Evangelí i per

donar testimoniatge al món.

Feliçment el nou bisbe de Sao Félix do Araguaia, fra Leonardo Ulrich Steiner, és un franciscà veritable, fratern, dialogant, popular... I la "caminhada" continua. I jo continuaré aquí, també, a la vora de l'Araguaia, acompanyant des de lluny les lluites dels nostres pobles i assaborint, en esperança pasqual, la tarda de la vida.

L'imperi vol "un món sense tiranies". Nosaltres també, sobretot sense la tirania de l'imperi. I vol l'imperi "la propagació de la llibertat". Nosaltres contestem indignats aquesta llibertat que és només per al mercat i per a alguns senyors països.

Tiranies, n'hi ha, massa, a tots els nivells de la vida social, econòmica, política, cultural. Segons l'informe anual de l'ONU hi ha encara 1.100 milions de persones que sobreviuen amb menys d' 1 \$ al dia. Cada dia continuen

morint de gana 30.000 nens pobres. En els darrers 40 anys el PIB mundial s'ha duplicat mentre es triplicava la desigualtat econòmica.

900 milions de persones -la setena part de la població mundial- pateixen discriminació ètnica, social o religiosa. 170 milions de persones viuen fluctuant en la migració. El 44% de la població llatinoamericana viu en barris miserables. Àfrica continua dessagnant-se

Amèrica - Carisma - Esperança - Pobres - Negres - Indis - Terra - Fidelitat - Regne - Pasqua

Drets Humans - Poble de Déu - Tercer Món - Ecologia - Ecumenisme

entre ignorada i expoliada. I hi ha països al nostre món com "marcats per a morir" potser per una possible guerra preventiva.

Però hi ha "molt bé vencent el mal" en aquest món nostre ferit. Vam realitzar el Fòrum Social Mundial. "Vida campesina" creix i actua; hem desemmascarat, i frenat en part, l'ALCA; Israel i el poble Palestí dialoguen sobre passes concretes; l'esquerra es redreça en diversos països d'Amèrica llatina i d'Europa i creix "el malestar (i la protesta) en front de la democràcia neoliberal".

Els partits i els sindicats es desmoralitzen i s'enforteix, en canvi, el moviment popular amb les seves manifestacions a escala nacional, continental i mundial. Ha començat la seva caminada el Protocol de Kyoto i som cada vegada més els que cridem, amb Ignasi Ramonet, "sí a la solidaritat entre els 6.000 milions d'habitants del nostre planeta, no al G-8 i al Consens de Washington, no al domini del pòquer del mal (BM, FMI, OCDE, OMC), no a l'hegemonia militar d'una única superpotència, no a les guerres d'invasió i no al terrorisme". I resumeix Ramonet, i nosaltres amb ell, que "resistir és dir que no i és també dir que sí i somiar que un altre món és possible i contribuir a construir-lo".

Una altra Església és possible, també. I, des de tot arreu, i de moltes maneres l'anem fent. Éssent comunitat d'oració, de fraternitat, de compromís. A Brasil realitzant l'"XI Encontro Intereclesial das CEB" i reanimant les CEB de Brasil, del continent, del món. Celebrant, en el mateix Fòrum Social Mundial, el Fòrum Mundial de Teologia i Alliberament. Celebrant el jubileu martiriàl del nostre San Romero i la memòria compromesa de tots els nostres màrtirs. Reprenent l'opció pels pobres i les seves

causes, denunciant profèticament els "genocidis socials" i la iniquitat de l'imperi i de les seves oligarquies, essent ecumenisme real i diari, sent diàleg interreligiós. Animant el procés conciliar com una reivindicació evangèlica que creix i com la millor commemoració dels 40 anys del Vaticà II. Vivint, en fi, la nostra fe d'una manera adulta i corresponsable, "per a la vida del món".

I ara, una confiança eclesial de bisbe vell que continua somiant. Una altra vegada, amb ocasió del nou problema de salut de Joan Pau II, s'ha parlat i s'ha escrit molt sobre el perfil del pròxim papa. Jo penso que s'hauria de parlar molt més, parlar i fer, del perfil d'un nou papat, d'una reestructuració radical del que anomenem Seu apostòlica, d'una nova manera del ministeri de Pere: sensible, com el cor de Jesús, al clam de la pobresa, del patiment i de la deriva: sense estat pontifici i amb una cúria lleu i servicial; profèticament despulat del poder i del lluïment; apassionat per l'ecumenisme i pel diàleg interreligiós; desabsolutitzat i col·legial; descentralitzador i veritablement "catòlic" en el pluralisme cultural i ministerial; com una mediació religiosa -en col·laboració amb altres mediacions, religioses o no- al servei de la pau, de la justícia, de la vida.

Van Gogh, malgrat haver vist caure en la seva vida tants molins, reals o simbòlics, escrivia al seu germà Theo: "Però el vent continua..".

Després de veure, també nosaltres, com van caient tants molins, en la societat i en l'Església, seguim proclamant -en l'esperança i en el compromís- que "el Vent continua".

Pere Casaldàliga. Febrer 2005

I VA DE CIRCULAR UNA ALTRA VEGADA

Durant tota aquesta marejada eclesiàstica (mort de Joan Pau II, elecció de Benet XVI, nomenament del nou bisbe de Sao Félix d'Araguaia) hem rebut, aquí, a la Prelatura, moltes cartes, molts missatges de solidaritat. I també amb ells preguntes, indignades o ansioses i declaracions d'amistat i d'esperança, malgrat tot.

En el meu nom personal i en nom de tota la

nostra petita església, us dono gràcies a tots i totes, a cadascú, a cadascuna. Som comunió i la intersolidaritat ens alimenta pel camí. Tenim un nou papa. Ja s'ha parlat molt sobre això. Papa és Benet XVI i amb ell seguirà l'església, que és més gran que el papa, i seguirà sobretot el Regne de Déu que és més gran que l'Església. Siguem corresponsables, fidelment lliures, militants de la gran Esperança.

Socialment parlant, davant la nefasta política neoliberal, contra totes les dictadures de l'economia i de les armes i de la mentida, seguim amb la nostra diària i comunitària participació. L'Esperit del ressuscitat ens acompanya i ens impulsa i és la nostra garantia.

Aquí, a Sao Félix, el germà bisbe Leonardo Ulrich Steiner, ha arribat molt franciscanament i ha començat a submergir-se en el poble. La seva primera visita pastoral ha estat a Riberao Cascalheira, on hi ha el Santuari dels Màrtirs, als "assentaments" de "posseiros" de Querencia i a l'aldea Xavante de Marâwatsedé, assetjada pels invasors i en un lentíssim procés judicial. Un pagès em deia del Bisbe Leonardo aquest més gran elogi: "El nou bisbe és un home natural". És la millor manera de ser sobrenaturalment evangèlic...En la solemne missa de l'arribada oficial de Leonardo a la Prelatura, en nom d'aquesta Església que ell assumia, jo li vaig donar un anell de tucum, símbol de l'aliança amb les causes de la Prelatura de Sao Félix do Araguaia: l'opció pels Pobres, la Terra, els Pobles Indígenes, les Comunitats de fe, corresponsables i comprome-

ses, la intersolidaritat, la Pàtria Gran...i va rebre també en Leonardo tres claus emblemàtiques: la de la Catedral (matriu de la Prelatura), la de l'Arxiu (símbol de la Memòria, sobretot de Martiri) i de l'Administració (símbol d'aquest compartir solidari en la pobresa).

Estem alegres, en una comunió creixent i en una incommovible esperança. I seguirem comtant amb tots i totes, cadascú, cadascuna de vosaltres. Sempre cap aquest Altre Món Possible, construïnt aquesta Església Altra, portats pel vent de l'Esperit, Regne adins.

Como decimos aquí en Brasil, les damos, os damos, un beso en el corazón. Y la paz de Aquel que es nuestra paz.

Com diem aquí a Brasil, us fem un petó al cor. I us donem la Pau d'Aquell que és la nostra pau.

*Pere Casaldàliga. Maig 2005
Sao Felix do Araguaia, MT, Brasil*

ROMERIA, MEMÒRIA, CAMINHADA, CELEBRACIÓ

Després de celebrar la Romeria que havíem convocat per fer memòria dels 25 anys dels assassinats d'Óscar Romero i Lucho Espinal i que es va celebrar el dia 13 de març a Sant Fruitós de Bages, ens va semblar adient recollir algunes impressions i vivències que us transcrivim a continuació.

OFRENES, SENTITS, TESTIMONIS I SENTIMENTS COMPARTITS A LA ROMERIA- CAMINHADA EN COMMEMORACIÓ DEL 25É ANIVERSARI D'ÓSCAR ROMERO I LLUÍS ESPINAL

Ja feia temps que va començar a gestar-se una proposta que ens va arribar a començaments de gener d'aquest any als Comitès Óscar Romero (COR) procedent de l'Associació Araguaia: la celebració d'una romeria o una caminhada en memòria de monsenyor Óscar Romero, Lucho Espinal i totes aquelles persones que van donar la seva vida per denunciar les injustícies i per defensar els drets humans i els de la natura. L'acte s'havia de celebrar el 13 de març a la localitat de Sant Fruitós de Bages, prop de Manresa.

Després d'unes quantes setmanes de trobades i reunions al local d'Araguaia per organitzar aquesta commemoració va arribar el dia 13. Les portes obertes de la parròquia de Sant Fruitós ens hi van donar la benvinguda als dels COR de Barcelona, Lleida i Santa Coloma de Gramenet juntament amb els amics d'Araguaia i els altres col·laboradors, Col·lectiu de dones en l'Església, Cristianisme i Justícia, Grup de Joves de Crist Rei, Grup de pregària Santa Clara, COR de Santa Margarida de Montbui i Justícia i Pau.

Les activitats que cada entitat va anar proposant en les reunions prèvies van començar a brotar en forma d'ofrenes diverses i en consonància amb els quatre temes en què estava estructurada la romeria "FENT MEMÒRIA... FEM CAMÍ: ÓSCAR ROMERO, LUCHO ESPINAL: 25 anys". Tots els assistents ens sentíem convidats a participar i a compartir totes les ofrenes, els testimonis i els sentiments amb l'ajut dels cinc sentits:

- *Les lectures biogràfiques sobre Lucho Espinal i Óscar Romero.*
- *El pelegrinatge de les pancartes amb fotos i frases destacables dels diferents màrtirs.*
- *Les branques de romaní per a la primera etapa: "L'església al servei del poble".*
- *El testimoni personal de Francisco Mena sobre Monsenyor Romero.*
- *La lletania i l'escriptura en cintes de colors d'altres noms de persones i comunitats que treballen pel títol de la segona etapa: "L'organització popular i el compromís per les causes del Regne".*
- *La música, les lectures sobre la reforma agrària i l'experimentació sensorial amb l'element terra com a metàfora de la "mare terra", títol de la tercera etapa.*
- *L'organització i la celebració de tota l'eucaristia: l'homilia, els cants, l'acompanyament musical, el testimoni de Anantonia Reyes sobre l'arquebisbe Gerardi, la construcció de la catifa de llavors; la lectura d'una carta de Pere Casaldàliga, persona que es troba físicament lluny de la família i de molts amics, però molt a prop espiritualment, l'ofertori final.*

Després de la romeria i en acabar el dinar, la Coral Primavera per la Pau ens va acomiadar muscant la "Missa de la terra sense mals"... fins a la caminada de l'any que ve.

*Comitè Òscar Romero - Barcelona
Organitzador de la Romeria*

FENT MEMÒRIA... FEM CAMÍ

El passat mes de març, i en la mateixa setmana, es van complir 25 anys de la mort en martiri d'en Lluís Espinal i de Monsenyor Oscar Romero. Les terribles circumstàncies d'aquells dies en terres llatinoamericanes expliquen tanta acumulació de terror i de dolor.

Com és ben sabut, en Lluís Espinal era un jesuïta nascut a Sant Fruitós de Bages que va viure a Bolívia i allà va fer costat als pobres, va patir amb ells i va donar la vida. Mons Romero, nascut a San Miguel (El Salvador), va saber fer un llarg camí que el va portar al martiri quan era arquebisbe de Sant Salvador.

Els dos van morir d'una forma terrible, i formen part dels nostres mestres, dels nostres sants. I per això era apropiat fer memòria, repassar els fets, aprendre, pregar amb ells, repetir les seves paraules, els seus fets, consolar-nos uns a altres, i dir-nos i repetir-nos que tota vida donada és guanyada. I per això vam fer memòria fent camí, a la manera que hem après dels germans llatinoamericans, fent romeria, recuperant i donant nou sentit a formes antigues de testimoniatge.

Així, el 13 de març ens vam aplegar a Sant Fruitós de Bages diferents col·lectius, els comitès Oscar Romero de diferents localitats, el Col·lectiu de Dones en l'Església, Cristianisme i Justícia, el grup de joves Crist Rei de Manresa, el grup de pregària Santa Clara, Justícia i Pau, la parròquia de Sant Fruitós de Bages, la gent d'Araguaia i altres gents "no organitzades", cristians de base.

Feia sol, i després del primer troç, en què vam recórrer des de la parròquia de Sant Fruitós al centre del poble, vam sortir al bosc, i a poc a poc i caminant tranquil·lament vam anar desgranant textos, cançons, portant fotografies de màrtirs de tots els continents, pancartes i proclames, sentint la veu de les últimes homilies, recordant els nostres sants particulars, coneguts i domèstics, vam portar romaní com a símbol de monsenyor Romero, vam sentir testimoniatsges de companys que l'havien conegut i per als qui va ser molt important; en resum, vàrem ser testimonis d'una església al servei del poble.

Després vàrem recordar l'organització popular i el compromís per les causes del Regne. Recitant lletanies de les dones que al llarg de la història han estat testimonis, malgrat ser ràpidament oblidades o acallades, vam escriure en cintes multicolors els noms de les persones que ens han precedit en el camí de lluita per les causes de la justícia, l'amor i la dignitat humana, vam fer homenatge a la Mare Terra, la nostra casa, la nostra llar, la de tots els éssers vius, cantant i escoltant escrits de fonda saviesa. I finalment, al mig del bosquet vam celebrar l'Eucaristia.

Allà, un a un, vam fer memòria de tots els màrtirs de qui havíem portat la fotografia, gent de tots els continents, de molts segles, molts d'ells anònims o desconeguts per molta gent, però

amb una vida i una mort que en cap cas va ser inútil o sense sentit. Vam fer unes ofrenes molt vives, amb llavors que representaven les corbes de la vida i vam aconseguir, en aquell tranquil racó del Bages, que hi hagués un esclat de color, de llavors, de cintes amb noms escrits, de criatures, de fotografies, un esclat de color que agermanés la nostra tradicional sobrietat amb la

rauxa llatinoamericana.

Ja en acabar la romeria ens va aplegar el dinar i una extraordinària actuació de la Coral Primavera per la Pau que va interpretar, entre d'altres, la "Cantata de la Terra sense Mals" escrita per en Pere Casaldàliga i musicada pel director de la coral. En conjunt, pregària, reflexió, memòria, testimoni, una activitat atípica, fer "romeria" i un desig de continuar plegats, tots junts, en aquests negocis de treballar per les causes.

Carme Cabellos

Participant en la Romeria

"CON MONSEÑOR ROMERO DIOS PASÓ POR EL SALVADOR"

El dilluns de Pasqua va començar a la capital d'El Salvador una setmana on conflüen tres grans celebracions.

- El XXV aniversari del martiri de Monseñor Romero
- La Setmana de Teologia a la U.C.A.
- L'Assemblea del SICSAL (Secretariado Internacional Cristiano de Solidaridad con América Latina)

L'Associació Araguaia - que fa pocs mesos ens havíem adherit a i fet membres de aquesta xarxa del SICSAL -, vam ser convidats pel secretariat del SICSAL a participar de l'Assemblea per aconèixer-ho i fer-hi la nostra aportació.

Es tractava de fer balanç i re-definir les línies i els objectius del SICSAL que és el Secretariat que aglutina i coordina els moviments solidaris que estan units en l'espiritualitat de Monseñor Romero. Va ser molt enriquidor conèixer grups i persones que viuen la solidaritat inspirats pel testimoniatge de Monseñor Romero i que estan presents a tots els continents.

A l'assemblea hi havia representació de 26 països: Tots els d' Amèrica Central, Austràlia, Japó, Amèrica del Nord, El Carib, Brasil, Xile, Bèlgica, Espanya, França, Irlanda i Itàlia. I també vàrem comptar amb la presència de sis bisbes.

- La setmana de Teologia, amb una gran riquesa de ponències ens va oferir la possibilitat de reflexionar sobre diversos temes,... com parlar de Déu des dels socialment insignificants, la missió dels laics i laiques a l'església, present i futur de la vida religiosa, desafiaments, memòria i història dels màrtirs, la solidaritat internacional i un simposi sobre la teologia de Monseñor Romero.

Entre els ponents hi havia Don Samuel Ruiz, Gustavo Gutierrez, Jon Sobrino, Mns. Gregorio Rosa Chávez, José Comblin, Elsa Támez, Mns. Urioste i molts altres.

S'esperava la presència de Pere Casaldàliga que no va poder ser-hi, però va enviar un missatge que va ser llegit per en Samuel Ruiz i a través de José Mari va fer lliurament de les claus del monestir dels màrtirs de Ribeirao Cascalleira als Jesuïtes de la U.C.A. estrenyent amb aquest gest simbòlic els lligams entre els dos pobles martiritzats. Trobareu el seu missatge en un text apart.

Els dos auditoris i la capella van resultar insuficients per acollir el nombrós públic assistent.

- Però la celebració més multitudinària va ser el dissabte 2 d'abril, a la plaça d' El Salvador del Mundo, ens hi vam reunir 40.000 persones de totes les nacionalitats, molts camperols de països veïns havien viatjat tot el dia per ser a la vetlla de Monseñor.

Una missa en memòria de M. Romero que va coincidir amb la mort del Papa, "Joan Pau II ha estat molt ben acollit, Monseñor Romero l'estava esperant amb els braços oberts" anuncien els altaveus.

Després tots en processó de tres files fins a la plaça de la catedral, on un tapís enorme amb la imatge de monseñor presideix una celebració ecumènica. Vetlla, festa, re-encontres, una gran vigília.

"Jesús era la homilia de Déu i Monseñor Romero era l'homilia de Jesús entre nosaltres" són expressions d'Ignacio Ellacuría, - és a dir, tot el que tenia Mons. Romero que, com una paraula vivent, a I. Ellacuría li feia pensar en Jesús -. Li va impactar la seva immensa compassió davant el patiment del poble, de tots i cada un dels pobres. Li va impactar la seva immensa llibertat per dir la veritat amb què defensava uns i exigia conversió radical als altres. Li va impactar la seva fermesa en mig de persecucions, menyspreus i mals entesos, inclòs dels seus germans bisbes. I li va impactar la seva fe - com la de Jesús - davant el misteri de Déu-Pare: Pare perquè en ell descansava Monseñor; i Déu, perquè mai el deixava descansar: Ignacio Ellacuría, màrtir fidel ell també, fou sostingut en la seva fe per la fe de Monseñor Romero.

Fina Farrès

Membre del Secretariat d'Araguaia

CARTA ABIERTA AL HERMANO ROMERO

Pedro Casaldàliga 31/03/2005, San Salvador

Carta enviada pel bisbe Pere Casaldàliga al Congreso de Teología organitzat pel Centro Pastoral Monseñor Romero de la Universidad Centroamérica (UCA) de El Salvador. Va ser llegida el 30 de març, per Mons. Samuel Ruíz.

Yo debería estar ahí... y estoy: de alma entera. Esta pequeña Iglesia de São Félix de Araguaia te tiene muy presente, hermano. Estás visible en mi cuarto, en la capilla del patio, en nuestra catedral, en muchas comunidades, en el Santuario de los Mártires de la Caminada Latinoamericana. Hasta cuando cae un mango sobre el tejado me acuerdo del sobresalto que sentías cuando caían los mangos sobre tu retiro del Hospitalito.

El mes de marzo de 1983 yo escribía en mi diario: "No consigo entender de ningún modo, o lo entiendo demasiado: La fotografía del mártir Monseñor Romero con Juan Pablo II, en unos carteles más que normales para la visita del Papa, ha sido prohibida por la comisión mixta Gobierno-Iglesia de El Salvador. La imagen del mártir duele. Al Gobierno, persecuidor y asesino; y es natural que le duela; que duela a cierta Iglesia... también es natural, tristemente natural.

De todos modos, nosotros, aquí, en este rincón del Mato Grosso, y muchos cristianos y no cristianos de América y del Mundo, celebraremos otra vez, en ese mes de marzo, el martirio de San Romero, pastor bueno de América Latina. A nosotros su imagen nos conforta, nos compromete y nos une; como una versión entrañable del Buen Pastor Jesús."

Y ahora estamos ahí, millones, de muchos modos, celebrando el jubileo de tu testimonio definitivo, aquella homilía de sangre que nadie hará callar. Tú tienes poder de convocación, un poder macroecuménico de santo de los católicos y de

los evangélicos y hasta de los ateos. Estamos ahí celebrando, reparando, asumiendo. Tú eres muy comprometedor; a lo Jesús de Nazaret: ese Jesús histórico que tantas veces se nos difumina en dogmatizaciones helenísticas y en espiritualismos sentimentales, el Jesús Pobre solidario con los pobres, el Crucificado con los crucificados de la Historia.

Tenías razón, y eso queremos celebrar también, con júbilo pascual. Has resucitado en tu pueblo, que no va a permitir que el imperio y las oligarquías sigan sometiéndolo, ni va a dejarse llevar por los revolucionarios arrepentidos o por los eclesiásticos espiritualizados. Y resucitas en ese Pueblo de millones de soñadores y soñadoras que creemos que otro Mundo es posible y que es posible otra Iglesia. Porque así, como va hoy, Romero hermano, ni el Mundo va, ni va la Iglesia. Continúan las guerras, ahora hasta de prevención; continúa el hambre, el paro, la violencia -del estado o de la turba enloquecida-; continúan las falsas democracias, el falso progreso, los falsos dioses que dominan con el dinero y la comunicación, con las armas y la política. Y continúa habiendo mucha Iglesia muda. Hemos pasado de la Seguridad Nacional a la seguridad del capital transnacional y de las dictaduras militares a la macro-dictadura del imperio neoliberal.

Son 25 años también de la Conferencia de Puebla. Aquellos rostros, Romero, que son el propio rostro del Jesús "destrozado", se han multiplicado en número y en deformación. Aquellas revoluciones utópicas -hermosas y atollondradas como una adolescencia de la Historia- han sido traicionadas por unos, despreciadas olímpicamente por otros y siguen siendo añoradas -de otro modo, más "al suave", en mayor profundidad personal y comunitaria- por muchas y muchos de los que estamos ahí, contigo, pastor del "acompañamiento", compañero de llanto y de sangre de los pobres de la Tierra. ¡Cómo necesitamos hoy que enseñes a los pobres a "acuerparse" en solidaridad, en organización, en terca esperanza!

Contigo, decía el maestro mártir Ellacuría, "Dios ha pasado por El Salvador", por todo nuestro mundo. Y el teólogo de frontera José María Vigil ha hecho de tí tres rotundas afirmaciones que son, más que verdades para creer, desafíos de urgencia para asumir:

- "Romero: símbolo máximo de la opción por los pobres y de la teología de la liberación.
- Romero: símbolo máximo del conflicto de la opción por los pobres con el Estado.
- Romero: símbolo máximo del conflicto de la opción por los pobres con la Iglesia institucional"

No es que tú dejases de ser "institucional" y comportado. Siempre me admiró en tí la alianza de la disciplina con la libertad, de la piedad tradicional con la Teología de la Liberación, de la profecía más arrojada con el perdón más generoso. Eras un santo haciéndose, en constante proceso de conversión. De tí se ha repetido edificadamente que eras un obispo convertido. Con Dios y con el Pueblo, sin dicotomías. "Yo, decías, tengo que escuchar qué dice el Espíritu por medio de su Pueblo...". Tu homilía del 23 de marzo de 1980, víspera de la oblación total, la titulaste precisamente así: "La Iglesia al servicio de la liberación personal, comunitaria, trascendente".

Te recordamos tanto porque te necesitamos, Romero, hermano ejemplar. Tú nos animas, tú sigues predicándonos la homilía de la liberación integral. Tú sigues gritando "cese la represión", a todas las fuerzas represivas en la Sociedad, en las Iglesias, en las Religiones. Tú nos adviertes que "el que se compromete con los pobres tiene que recorrer el mismo destino de los pobres: ser desaparecidos, ser torturados, ser capturados, aparecer cadáveres", y nos recuerdas que, comprometiéndonos con las causas de los pobres, no hacemos más que "predicar el testimonio subversivo de las bienaventuranzas, que le han dado vuelta a todo".

Confiabas -y no te vamos a defraudar- que "mientras haya injusticia habrá cristianos que la denuncien y que se pongan de parte de sus víctimas". Tu sangre, como pedías, es verdaderamente "semilla de libertad".

Tu memoria no es simplemente nostalgia ni una veneración sacralizada que se queda en el aire del incienso; queremos que sea, vamos a hacer que sea, compromiso militante, pastoral de liberación. Nuestro teólogo, el teólogo de los mártires, Jon Sobrino, nos resume así la tarea evangelizadora y política que, por fidelidad a tu memoria, nos demanda hoy el Reino: Enfrentarse a la realidad con la verdad; analizar la realidad y sus causas; trabajar por el cambio estructural; llevar a cabo una evangelización madura, liberadora, crítica y autocrítica; construir la Iglesia como pueblo de Dios; dar esperanza a ese Pueblo que tanto sufre...

Esta semana de tu jubileo, en San Salvador, acabará siendo un sínodo popular, un encuentro de aspiraciones y compromisos dentro de ese proceso conciliar que estamos viviendo, una gran vigilia pascual en torno a ti y a tantas y tantos testigos fieles, conocidos o anónimos, pero todos luminosos en el Libro de la Vida, seguidores hasta el fin del supremo Testigo Fiel.

"Estamos otra vez en pie de testimonio", te decía yo en el poema aquel. Y estamos de verdad. Somos del gran Foro Social Mundial, con el Evangelio y por el Reino, hacia otro Mundo posible, hacia otra Iglesia -de Iglesias unidas y liberadoras-, hacia otra Patria Grande, Nuestra América del Caribe y del Sur y de la entrañable América Central; con un Norte otro, hermano también por fin, desimperializado.

Nos anuncian la V Conferencia Episcopal Latinoamericana, posiblemente para 2007 y esperamos que sea en América Latina. Ayuda a prepararla, hermano. Haced celestiales horas extras todos los santos y santas de Nuestra América para que esa Conferencia sea un Medellín, y actualizado.

Seguiremos hablando, hermano Romero. Cada día. Tú acompañándonos, desde la Paz total, por el camino arduo y liberador del Evangelio. Tantas veces nos sentimos como los discípulos de Emaús, defraudados, sin rumbo, porque "pensábamos que... "

Se ha hablado mucho de tu última homilía como de una última palabra tuya, testamentaria. Tú escribiste otra última palabra, más definitiva aún, pero menos conocida. El 19 de abril de ese año de 1980, monseñor Arturo Rivera Damas, administrador apostólico de San Salvador, me escribía: "... nos permitimos incluir aquí la carta que dejó redactada nuestro querido Mons. Romero el mismo día de su asesinato y que esa noche él habría de firmar. Agradeciéndole a usted su solidaridad cristiana con él y con nuestra Iglesia, le pedimos que podamos contar siempre con sus oraciones para que podamos continuar la obra que el Señor y la Iglesia nos confían y que siguiendo esos criterios Mons. Romero realizó..."

Tu carta, Romero, que guardamos en nuestro archivo, timbrada como "reliquia", reza así:

"... Querido hermano en el episcopado: Con profundo afecto le agradezco su fraternal mensaje por la pena de la destrucción de nuestra emisora. Su calurosa adhesión alienta considerablemente la fidelidad a nuestra misión de continuar siendo expresión de las esperanzas y angustias de los pobres, alegres por correr como Jesús los mismo riesgos, por identificarnos con las causas justas de los desposeídos.

A la luz de la fe, siéntame estrechamente unido en el afecto, en la oración y en el triunfo de la Resurrección."

Tu última palabra escrita, y firmada con sangre, no podía ser más cristiana.

Querido San Romero de América, hermano, pastor, testigo: Tú vivías y dabas la vida porque creías de verdad en "el triunfo de la Resurrección". Ayúdanos a creer de verdad en ese triunfo, para vivir y dar la vida como tú, con los pobres de la Tierra, siguiendo al Crucificado Resucitado Jesús.

NOU LLIBRE DE PERE CASALDÀLIGA

Acaba de ser publicat un nou llibre de Pere CASALDÀLIGA, titulat: "Cuando los días dan que pensar. Memoria, ideario, compromiso", editat per PPC, Madrid, 2005, de 268 pàgines.

"Memòria de sofriment i de compromís, memòria de fidelitat a l'Evangelí i als pobres. Memòria prenyada de l'esperança del Regne"

Aquest diari té els seus antecedents: Creo en la justicia y en la esperanza (1975), La muerte que da sentido a mi credo (1977) y En rebelde fidelidad (1983). El llibre que acaba de sortir cobreix el període de 1983 a 1989.